

T.C.
MALİYE BAKANLIĞI
Gelir Politikaları Genel Müdürlüğü

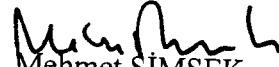
Sayı : B.07.0.GEP.0.10.20- 25.01.2012* 0111
Konu : Yazılı Soru Önergeleri

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA
(Kanunlar ve Kararlar Daire Başkanlığı)

İlgi: 10 Kasım 2011 tarih ve A.01.0.GNS.0.10.02.00-28243 sayılı yazı.

İlgide kayıtlı yazınızda; 7/898, 7/899, 7/902, 7/903, 7/904 esas numaraları ile yazılı soru önergeleri verildiği belirtilmektedir.

Söz konusu sorulara ilişkin cevaplarımız aşağıdadır.

Mehmet ŞİMŞEK
Maliye Bakanı

4) Sayın Ali Rıza ÖZTÜRK'ün 7/903 esas no.lu özel tüketim vergisi ile ilgili yazılı sorusuna ilişkin olarak;

Türkiye ekonomisinde son yıllardaki gelişmeler incelendiğinde cari işlemler açığının azaltılması, sürdürülebilir ekonomik büyümenin devamı, istihdamın artmasına yönelik birçok yapısal ve politik tedbirler alınmaktadır. Bu bağlamda son dönemde cari işlemler dengesine ilişkin tartışmaların ön plana çıktığı görülmektedir. Bunun başlıca nedeni, cari işlemler dengesinin ekonominin en önemli bileşenlerinden biri olmasıdır. Türkiye ekonomisinin cari işlemler dengesi analiz edildiğinde, cari açığın genelde dış ticaret açığından kaynaklandığı görülmektedir. Dış ticaret açığını düşürmek için ise bir taraftan ithalatın azaltılması, bir taraftan da ihracatın artırılması gerekmektedir. İthalatın ve dolayısıyla da dış ticaret açığının azaltılmasına katkıda bulunmak amacıyla, son dönemde çıkartılan çeşitli Bakanlar Kurulu Kararlarıyla ithalatı azaltmak, dolayısıyla da cari açığı azaltmak amaçlanmıştır.

Cari işlemler açığının azaltılması, sürdürülebilir ekonomik büyümenin devamı, istihdamın artmasına yönelik vergisel politikalar yürütülürken sosyal fayda ilkesinden de ödün verilmemektedir. Vergi politikaların etkin bir şekilde uygulanması sonucunda, 2002 yılında bütçenin yüzde 43,2'si faiz harcamalarına giderken günümüzde sadece yüzde 14,3'ü faiz harcamalarına gitmektedir. Ekonomi politikasında yaşanan bu olumlu gelişmenin neticesinde; sağlık ve sosyal harcamalar iki katına çıkmıştır. Yatırım giderlerinin payı yüzde 6,6'dan yüzde 9,3 düzeyine, personel giderlerinin bütçe içindeki payı da yüzde 18,4'den yüzde 27,4'e yükselmiş ve bu sayede sosyal fayda, etkin vergi politikaları ile azami düzeye çıkarılması başarılmıştır.

Sigara, alkollü içkiler ve cep telefonu gibi ürünlere yönelik kaçakçılıkla mücadele önemli sorunların başında gelmektedir. Kaçakçılığa yol açan nedenler yeterli uluslararası işbirliğinin olmaması ve sınır ötesi fiyat farklılıkları gibi çeşitli faktörlerdir.

Kaçakçılıkla mücadelede ise tütün ve tütün mamullerine ilişkin olarak Gelir İdaresi Başkanlığının koordinatörlüğünde, Adalet Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Ekonomi Bakanlığı, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı, Vergi Denetim Kurulu Başkanlığı, Mali Suçları Araştırma Kurulu, Gelir Politikaları Genel Müdürlüğü, Kara Kuvvetleri Komutanlığı, Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurumu ile 14 hedef ve 37 eylemden oluşan eylem planı hazırlanmış olup, söz konusu kurumlarla koordineli olarak çalışmalar devam etmektedir.

Aynı şekilde alkollü içkilere yönelik denetimler Gelir İdaresi Başkanlığı, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurumu tarafından gerçekleştirilmekte olup, 2007 yılında alkollü içkilerde bandrollü ürün izleme sistemine geçilmiştir.

Kayıt dışı ekonomiyle ve dolayısıyla kaçakçılıkla mücadele kapsamında e-fatura sistemine geçilmiştir. İlk yılda 114 olan kullanıcı sayısı 2011 yılı Kasım ayı sonu itibariyle 3.000'i aşmıştır. Aynı zamanda teknik ve hukuki çerçevesi önemli ölçüde tamamlanan elektronik defter uygulamasına 2012 yılı içerisinde başlatılması planlanmaktadır.

Ülkemizdeki vergi yükü ile OECD ve Avrupa Birliği ülkeleri vergi yüklerinin sağlıklı bir kıyaslamasının yapılabilmesi için Avrupa Birliği ve OECD ülkelerinde olduğu gibi, sosyal güvenlik primlerini de hesaplamalara dahil etmemiz gerekmektedir. OECD sınıflandırmasına göre (sosyal güvenlik primleri ve mahalli idare vergi gelirleri dahil) 2010 yılında toplam vergi gelirleri içinde dolaysız vergilerin payı yüzde 52,1, dolaylı vergilerin payı ise yüzde 47,9 olarak gerçekleşmiştir. Bu nispeten yüksek bir oran olmakla birlikte kamuoyunda algılandığı gibi yüzde 60-70 düzeyinde değildir.

Ülkemizde dolaylı vergilerin GSYH'ye oranı OECD ortalamasının biraz üzerindedir. Örneğin, 2010 yılında OECD ortalaması yüzde 11 iken Türkiye'de bu oran yüzde 12,4'tür. Dolaylı vergilerin toplam vergiler içindeki payının ülkemizde nispeten daha yüksek olması genel vergi yükünün yüksek olduğu anlamına gelmemektedir. Dolaylı vergilerin payının yüksekliği, mal ve hizmetlerin yüksek oranda vergilendirilmesinden değil (akaryakıt ürünleri, iletişim, binek otomobiller ve alkollü içecekler hariç), dolaysız vergi yükünün (gelir ve kazançlar ile mülkiyet üzerindeki vergi yükünün) düşüklüğünden kaynaklanmaktadır. Nitekim gelir ve kazançlar üzerinden alınan vergilerde ülkemiz, vergi kapasitesinin çok altında bir vergi yüküne sahiptir.

OECD ülkelerinde 2010 yılında dolaysız vergilerin (gelir ve kazanç üzerinden alınan vergiler, sosyal güvenlik primleri ve mahalli idare payları dahil) GSYH'ye oranı ortalama yüzde 22,5'tir. Ülkemizde bu oran yüzde 13,6 olup dolaysız vergi yükü sıralamasında OECD ülkeleri arasında en düşük vergi yükü olan ilk dört ülke arasındadır.

Ülkemizde cari işlemler dengesi önemli bir konu olmaya devam etmektedir. 2010 yılında GSYH'nin yüzde 6,5'i olan cari açık, 2011 yılında yüzde 10 civarında olacaktır. Cari açığın, 2012'de 65,4 milyar dolar ile GSYH'nin yüzde 8'ine inmesini öngörülmektedir.

Yüksek cari işlemler açığımız, kısmen konjonktürel kısmen yapısal sebeplerden kaynaklanmaktadır. Konjonktürel sebepler arasında, Arap Baharı nedeniyle dış ticaret fazlası verdiğimiz bazı ülkelerde yaşanan sıkıntıları, Avro Bölgesindeki borç krizi nedeniyle en büyük ticaret ortağımız olan AB'deki iç talebin zayıf olmasını ve nispeten yüksek emtia fiyatlarını sayabiliriz. Konjonktürel faktörlerin yanında, cari açığın uzun vadeli politika tedbirleri gerektiren yapısal boyutları da vardır. Bu bağlamda en önemli üç sorun;

- ✓ Ulusal tasarruf oranlarımızın düşük olması,
- ✓ Enerjide dışa bağımlılığımızın yüksek olması ve
- ✓ Katma değer zincirinde nispeten alt sıralarda olmamızdır

Cari işlemler açığındaki kötüleşmenin temel sebebi son yıllarda azalan yurt içi tasarruflarımızdır. 2002 yılında yüzde 18,6 olan ulusal tasarruf oranımız, 2011 yılında yaklaşık yüzde 13'e gerilemiştir. Bu dönemde yatırımlarda ise ciddi artışlar olmuştur. Toplam yatırımlar GSYH'ye oran olarak 2002 yılında yüzde 18 iken 2011 yılında 22,5'e yükselmiştir. Bütün bu gelişmeler dış kaynak ihtiyacını, dolayısıyla cari açığı artırmıştır. Tasarruflardaki düşüş tamamen özel sektör tasarruflarının erimesinden kaynaklanmaktadır. Bunda faiz oranlarındaki düşüş ve krediye erişimin kolaylaşması oldukça etkili olmuştur. Ayrıca, yoğun uluslararası rekabet ve markalaşmada henüz arzulan noktaya erişememiş olmamız gibi nedenlerle birçok sektör düşük kâr marjıyla çalışmakta, bu da özel sektör tasarruflarını

sınırlamaktadır. Son olarak, ülkemizde yaklaşık 19,6 milyon öğrencimizin ve ortalama yaşı 45 olan 9,6 milyon emeklimizin varlığı tasarrufları sınırlamaktadır.

Orta ve uzun vadede cari işlemler açığını daha makul seviyelere düşürmek için ülkemizin yurt içi tasarruf oranlarını artırması, enerjide dışa bağımlılığı azaltması, katma değeri yüksek mal ve hizmet üretiminde yoğunlaşması ve beşeri sermayesini güçlendirmesi gerekmektedir. Bu sorunların çözümü için gereken tedbirler alınmaya devam etmektedir. Nitekim Orta Vadeli Program, cari açığa kalıcı çözüme yönelik birçok yapısal düzenlemeyi içermektedir.

2002 yılında kamu tasarruflarının GSYH içindeki payı negatif yüzde 4,8 iken 2005 yılından itibaren küresel kriz yılı hariç pozitif olarak gerçekleşmiştir. Kamu tasarruflarının 2011 yılında da yüzde 2,9'a ulaşacağı tahmin edilmektedir. Kamu tasarruflarındaki artışları sürekli kılacak politikalar geliştirildi ve uygulamaya konuldu.

Kısa vadede de cari açığı kontrol altına almak için önemli adımlar atılmaktadır. Yılın ilk yarısında yüzde 40–50 aralığında olan kredi hacmindeki genişleme (13 haftalık hareketli ortalama, yıllıklandırılmış ve kur etkisinden arındırılmış) BDDK ve Merkez Bankasının aldığı tedbirlerle ciddi bir yavaşlama sürecine girmiştir.

Ayrıca kurda son bir yıldır önemli bir düzelme yaşanmıştır. Kriz sonrası yüzde 20 değer kazanan reel efektif döviz kuru (Baz yılı 2003=100; Mart 2009=109; Kasım 2010=131), geçen yıl Kasım ayından itibaren düşme eğilimine girerek Kasım sonu itibarıyla (Kasım 2011=110) bir önceki yıla göre yüzde 16 değer kaybetmiştir. Kasım 2011 itibarıyla reel efektif döviz kuru geçen yıla göre yüzde 16, yoğun rekabet içinde olduğumuz gelişmekte olan ülkelere oranla yüzde 18 düşmüştür.

2012 yılında mali disiplin güçlendirerek sürdürülecektir. Genel devlet bütçe açığının GSYH'ye oranını yüzde 1'den yüzde 0,8'e indirmek hedeflenmiştir.